

УДК 338.5:656.2

ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Юсупова Т.М., ст. викладач (УкрДАЗТ)

Стаття присвячена дослідженню стратегічного управління витратами на підприємствах залізничного транспорту, проведено аналіз підходів до оцінки економічного потенціалу підприємств залізничного транспорту як складової забезпечення ефективності стратегічного управління витратами.

Ключові слова: стратегічне управління, витрати, економічний потенціал, підприємства залізничного транспорту.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. В сучасних ринкових умовах для вітчизняних підприємств залізничного транспорту все більшого значення набуває проблема забезпечення їх конкурентоспроможності, причому на перший план виходить конкуренція не лише в області транспортних послуг, але і в організації, і методах управління.

Найбільш серйозними проблемами в області забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств залізничної галузі є такі проблеми, як недостатній розвиток системи стратегічного управління і низька якість управління витратами.

Найперспективнішим шляхом підвищення конкурентоспроможності представляється формування системи стратегічного управління витратами, яка є однією з основних складових частин системи стратегічного управління підприємством, що забезпечує раціональний рівень витрат і підвищує обґрунтованість стратегічних рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний вклад в формування теорії стратегічного управління внесли праці таких вчених, як: І. Ансофф, О.С. Віханський, П. Друкер, Г. Мінцберг, А.Д. Стрікланд, А.А. Томпсон, О.М. Тридід, З.Є. Шершньова [1, 2, 3, 6, 7, 8, 10].

Вирішенню проблем управління витратами на залізничному транспорті присвятили праці такі науковці як Чебанова Н.В., Макаренко М.В., Козир О.М. і ін. [4, 5, 9].

Виділення невирішених частин загальної проблеми. Високо оцінюючи вклад вчених в розробку даної проблеми, не можна не відзначити, що в роботах перерахованих авторів недостатньо уваги приділяється питанню формування системи стратегічного управління витратами на підприємствах залізничного транспорту як самостійної системи і питанням

ефективного використання її при розробці і реалізації стратегії розвитку.

Мета статті: дослідити сутність стратегічного управління витратами, провести аналіз підходів до оцінки економічного потенціалу в системі стратегічного управління витратами.

Виклад основного матеріалу. Стратегічне управління витратами є важливою складовою частиною концепції стратегічного менеджменту і процесом прийняття і здійснення стратегічних рішень по витратам, центральною ланкою якого є стратегічний вибір, заснований на зіставленні власного ресурсного потенціалу підприємства з можливостями і загрозами зовнішнього оточення, в якому воно діє. Отже, стратегічне управління витратами виконує допоміжні функції при формуванні і реалізації стратегії господарюючого суб'єкта.

Стратегічне управління витратами є системою прийомів і методів, що забезпечують визначення (прогнозування) раціонального рівня витрат підприємства, контроль за забезпеченням необхідного рівня, регулювання рівня витрат в процесі здійснення виробничо-господарської діяльності і інформаційну підтримку при ухваленні всіх управлінських рішень, що дозволяє формувати і реалізовувати конкурентну стратегію підприємства.

У системі стратегічного управління, витрати і їх аналіз, розглядаються в ширшому контексті, при якому стають відчутнішими, чітко обґрунтованими і оформленими основні моменти стратегії підприємства. Тут дані про витрати використовуються для розробки стратегії розвитку і забезпечення її виконання. З цієї точки зору стратегічне управління підприємством – це безперервний процес, що включає:

- формулювання стратегії;
- поширення на підприємстві інформації про вироблену стратегію;

• вибір і реалізація тактики для проведення в життя стратегічної лінії;

• розробку і впровадження методів контролю і регулювання по здійсненню практичних кроків реалізації тактики і, отже, успіху в досягненні стратегічних цілей.

В наш час до базових концепцій стратегічного управління витратами відносять:

- концепцію витратоутворюючих факторів;
- концепцію доданої вартості;
- концепцію ланцюжка цінностей;
- концепцію альтернативності витрат;
- концепцію трансакційних витрат;
- концепцію ABC;
- концепцію стратегічного позиціонування.

Використання цих концепцій направлено на створення конкурентоспроможного потенціалу підприємств залізничного транспорту, тобто такого потенціалу, який би дозволив ефективно працювати і розвиватися в умовах конкуренції і нестабільності бізнес-середовища. Тому важливою для забезпечення ефективності стратегічного управління витратами є оцінка економічного потенціалу підприємства.

Сьогодні для оцінки економічного потенціалу використовуються наступні методи: ресурсно-регресійний; побудови залежностей «витрати – ефективність», параметричний, грошової оцінки, індексний.

Ресурсно-регресійний метод оцінки потенціалу передбачає використання кореляційно-регресійних моделей, що дозволяють описати залежність кінцевих результатів виробничо-господарської діяльності від зміни окремих чинників і умов. Цей метод дозволяє оцінювати вплив структурних змін потенціалу, визначати нормативи віддачі ресурсів, виявляти вклад окремих ресурсів у формування потенціалу.

Метод побудови залежностей «витрати – ефективність» доцільно використовувати, коли потенціал підприємства представлений у вигляді декількох можливих проектів розвитку підприємства. Для кожного проекту оцінюється його ефективність по віддачі на одиницю витрат. Далі всі проекти упорядковуються у міру убування їх ефективності. Потім вибирається перший найефективніший проект і фіксуються його результат і витрати, після цього два найефективніших проекти і фіксуються їх сумарний результат і витрати (наростаючим підсумком) і так далі до перегляду всіх без виключення проектів, які є у підприємства. Отримана таким чином залежність результату (наростаючим підсумком) від витрат і є залежністю «витрати – ефективність», і вона, зокрема, характеризує потенційні можливості

підприємства при зміні рівня того чи іншого ресурсу.

Вирішення задачі параметричної оцінки потенціалу підприємства за обраним критерієм зводиться до побудови залежності «витрати – ефект», і зіставлення її рівня з необхідним цільовим рівнем, який сприяє або збільшенню потенціалу, або до зниження цільової установки.

Метод грошової оцінки елементів потенціалу. По даній методиці можна оцінити ресурси підприємства в грошовому вираженні і ринкову вартість підприємства. Окрім цього, в ході оцінювання дисконтується грошовий потік (сенса якого полягає в тому, що величина доходів перетвориться в поточну вартість підприємства). Використання цих показників дозволить прослідити в динаміці залежність ефективності використання потенціалу підприємства і рівень отриманого доходу, що дозволить оцінити систему стратегічного управління конкурентоспроможністю підприємства. Недоліки методу грошової оцінки елементів потенціалу полягають в тому, що формальне складання ресурсів в грошовому вираженні дозволяє судити лише про масу ресурсів і частково про їх структуру, тоді як можливості підприємства залишаються за рамками дослідження (два підприємства з однаковою сумарною вартісною оцінкою ресурсного потенціалу можуть мати різний рівень результативності виробництва). Слід зазначити, що даний підхід передбачає облік абсолютно всіх наявних ресурсів, а не лише тих, які можуть бути реально задіяні в процесі функціонування, але не передбачає облік немайнових ресурсів (інформації, трудового потенціалу, ідей і технології). Той же недолік і в індексного методу факторного аналізу, яким деякі автори пропонують оцінювати потенціал підприємства. Цей підхід заснований на уявленні про комплексний характер явища, яке вивчається, що виражається, зокрема, у взаємозв'язках і взаємообумовленості окремих ознак. Акцент у факторному аналізі робиться на дослідженні внутрішніх причин, які формують специфіку явища, що вивчається, на виявленні узагальнених чинників, які стоять за відповідними конкретними показниками. При застосуванні індексного методу оцінювання здійснюється приведення базової вартості ресурсів підприємства до сучасного рівня за допомогою індексу (або ланцюжка індексів) зміни цін по відповідних ресурсах за відповідний період. За допомогою індексного методу можливо здійснювати індексування витрат, з яких складається собівартість продукції (робіт, послуг). Також можлива оцінка динаміки ринкової вартості підприємства, і оцінка позиції

підприємства відносно конкурентів. Основним недоліком індексного методу є визначення порівняльної ресурсозабезпеченості, а не сукупної корисності накопичених ресурсів. В той же час даний метод вимагає абстрагування від структури потенціалу і не враховує пропорційність поєднання окремих ресурсів.

Для тих параметрів оцінки потенціалу, для яких немає жодних норм і статистики, а тому дані параметри не можна оцінити одним із стандартних математичних методів, існують експертні методи. Суть таких методів полягає в проведенні інтуїтивно-логічного аналізу проблеми, що виконується шляхом залучення для цієї мети фахівців-експертів, які володіють, професійною освітою, досвідом і інтуїцією. При цьому думки експертів оцінюються кількісно і потім проходять формальну обробку. Отримана в результаті обробки думка експертів приймається як вирішення проблеми.

Висновок. Об'єднуючи все вищесказане, можна стверджувати, що у розпорядженні підприємств залізничного транспорту є досить багатий методичний інструментарій для оцінки їх економічного потенціалу, що на практиці не використовується. Кожен з розглянутих методів має як свої достоїнства, так і недоліки, тому для оцінки економічного потенціалу підприємств залізничного транспорту в системі стратегічного управління витратами доцільне комплексне використання різних методів виходячи з цілей розвитку підприємства і завдань управління витратами.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Ансоф І. Новая корпоративная

стратегия/ И. Ансоф. – СПб.: Питер, 1999. – 416с.

- 2 Виханский О.С. Стратегическое управление: учебник / О.С. Виханский. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Гардарики, 1999. – 296 с.

- 3 Друкер П.Ф. Управление, нацеленное на результаты: пер. с англ. / П.Ф. Друкер. – М.: Технол. шк. бизнеса, 1994. – 200 с.

- 4 Козир О.М. Удосконалення системи управління витратами підприємств залізничного транспорту / О.М. Козир // Вісник економіки транспорту і промисловості: Зб. Наук. праць, - Харків: УкрДАЗТ. – 2006. - № 19. – С. 37-42.

- 5 Макаренко М.В. Витрати на залізничному транспорті: аналіз і управління / М.В. Макаренко, М.Ю. Гончаров, Н.С. Соколовська; За ред. М.В. Макаренка. – К.: ВАТ “УКТП - Центр”, 1999. – 206 с.

- 6 Минцберг Г. Школы стратегий / Г. Минцберг, Б. Альстренд, Дж. Лэмпел. – СПб.: Питер, 2001. – 512 с.

- 7 Томпсон А.А., Стрикленд А.Дж. Стратегический менеджмент: искусство разработки и реализации стратеги / А.А. Томпсон, А.Дж. Стрикленд. – М.: Банки и биржи, 1998. – 576 с.

- 8 Тридід О.М. Організаційно-економічний механізм стратегічного розвитку підприємства / О.М. Тридід. – Харків, ХДЕУ, 2002. – 363 с.

- 9 Чебанова Н.В. Моделювання вантажних тарифів / Н.В. Чебанова., Л.С. Ревуцька //Залізничний транспорт України. - 2002. - №2. - С. 16 - 17.

- 10 Шершньова З.Є. Стратегічне управління: підручник / З.Є. Шершньова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 699 с.

Аннотация. Стаття посвящена дослідженню стратегічного управління затратами на підприємствах залізничного транспорту, проведено аналіз підходів к оцінці економічного потенціала підприємств залізничного транспорту як складової частини забезпечення ефективності стратегічного управління затратами.

Ключевые слова: стратегическое управление, затраты; экономический потенциал, предприятия железнодорожного транспорта.

Summary. The article is devoted research of strategic management expenses on the enterprises of railway transport, the analysis of going is conducted near the estimation of economic potential of enterprises of railway transport as constituent of providing of efficiency of strategic management expenses.

Keywords: strategic management, expenses; economic potential, enterprises of railway transport.

*Рецензент к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Зубенко В.О.*